

УДК 811.161.2'243:61-057.87

Інна Левенок

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-3423-7175
DOI 10.24139/2312-5993/2018.04/112-123

ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНИЙ ТЕКСТ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОВНОКОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті на основі аналізу нормативних документів, навчальних планів та програм, підручників, навчально-методичних посібників, вітчизняного й зарубіжного досвіду схарактеризовано навчально-методичне забезпечення з формування мовнокомунікативних навичок іноземних студентів медичних спеціальностей засобами професійно орієнтованого тексту. Доведено, що професійно орієнтовані тексти сприяють вирішенню завдань іноземними студентами у професійній діяльності при проходженні фахової практики й формуванню професійної комунікативної компетентності.

Ключові слова: іноземний студент, медичні спеціальності, професійно орієнтований текст, мовнокомунікативні навички, формування мовнокомунікативних навичок, комунікативна компетентність.

Постановка проблеми. У межах Болонського процесу щорічно зростає кількість програм обміну між українськими та зарубіжними закладами вищої освіти. Іноземних студентів приваблює, насамперед, вища медична освіта: у зв'язку з міграційними процесами, пов'язаними з військовими конфліктами, зростає кількість людей, яким необхідно забезпечити надання медичної допомоги. Найбільша кількість іноземних студентів прибуває на навчання з Іраку, Йорданії, Палестини, країн Африки, Індії, Туреччини (Левенок, 2016, с. 158).

Постає питання забезпечення якості медичної освіти для іноземних студентів. Серед ключових питань якості постає й питання українськомовного навчання. Згідно з указом президента України №156/2018 «Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України» [11], передбачено «покращення якості викладання державної мови в закладах освіти, сприяння вивченню української мови іноземцями, розробці дистанційних та онлайн-курсів із вивчення української мови...» [11].

Заняття з української мови як іноземної мають бути наповнені професійно орієнтованим змістом, з урахуванням лінгвокультурних особливостей, що сприяє формуванню мовнокомунікативних навичок як складника професійної комунікативної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей. Основними завданнями під час формування

мовнокомунікативних навичок є: розвинути здатність іноземних студентів до розв'язання комунікативних завдань у сфері професійної діяльності, мотивувати іноземних студентів брати участь у діалоговій комунікації, демонструвати достатній рівень знань медичної термінології. Щоб допомогти іноземним студентам медичних спеціальностей сформувати мовнокомунікативні навички, необхідно впровадити у процес навчання наочні засоби, засоби увиразнення навчального матеріалу. Серед них особливе місце посідають професійно орієнтовані тексти.

Аналіз актуальних досліджень. Базові концепції, рівні оволодіння мовою, процеси вивчення й викладання мови обґрунтовані в Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти; структура, основні стратегічні напрями [2], види мовленнєвої діяльності відповідно до рівнів і профілю навчання, цільові завдання дисципліни, зміст мовної компетенції розкрито в Типовій програмі з дисципліни «Українська мова як іноземна» [10]; основні рівні володіння українською мовою як іноземною та діагностика представлені у проекті Державного стандарту з української мови як іноземної [6]; питаннями підготовки майбутніх іноземних спеціалістів-медиків до професійного спілкування займаються науковці К. Гейченко, Ж. Рагіна (Рагіна, 2017). Особливості формування лінгвістичної та екстралінгвістичної компетенції під час читання текстів вивчають науковці Н. Г. Мойсеєнко, Л. В. Сізова (Мойсеєнко, Сізова, 2015, с. 198–206) питання формування професійно-комунікативної компетентності іноземних студентів у вищих технічних навчальних закладах порушено у працях А. Приходько, О. Резван. Розробкою текстів, навчально-методичних матеріалів для іноземних студентів медичних факультетів займаються викладачі та науковці провідних закладів вищої освіти Л. Біденко, Є. Бурнос, Н. Пилипенко-Фріцак, А. Силка. Видавництвом підручника з української мови для іноземців на рівні B1–B2 займаються Л. Назаревич, Н. Гавдида (Назаревич, Гавдида, 2017); розробкою навчального посібника «Практичний курс української мови для іноземців: усне мовлення» займаються Н. Зайченко, С. Воробйова (Зайченко, Воробйова, 2017). Польська дослідниця й викладач Е. Донеш-Єзо (Ewa Donesch-Jezo) (Donesch-Jezo, Pachonska-Wolowska, 2014, с. 73) вивчає проблеми викладання англійської мови іноземним студентам-медикам. Її книга «English for medical students and doctors (Part1, Part 2)» («Англійська для студентів-медиків і лікарів (Частина 1, Частина 2)») є цьому підтвердженням. Водночас у наукових джерелах недостатньо схарактеризовані вимоги до змісту професійно орієнтованих текстів для іноземних студентів медичних спеціальностей як засобу формування мовнокомунікативних навичок.

Мета статті – охарактеризувати навчально-методичне забезпечення з формування мовнокомунікативних навичок іноземних студентів медичних спеціальностей засобами професійно орієнтованого тексту (дослідження здійснювалося на прикладі спеціальності 222 «Медицина»).

Методи дослідження. Для реалізації мети дослідження було використано загальнонаукові методи аналізу навчальних програм, проект Державного стандарту з української мови як іноземної, нормативно-правових документів, компаративний аналіз, зіставлення та узагальнення, що дали змогу з'ясувати особливості формування мовнокомунікативних навичок іноземних студентів медичних спеціальностей під час використання професійно орієнтованих текстів на заняттях з української мови як іноземної.

Виклад основного матеріалу. Згідно із сучасними вимогами держави й суспільства, у зв'язку з міграційними процесами та зростанням кількості іноземних студентів в Україні, зокрема збільшується кількість охочих навчатися на медичних факультетах, зокрема на спеціальності 222 «Медицина». Розглянемо питання формування мовнокомунікативних навичок іноземних студентів на медичних факультетах. Мовнокомунікативні навички – це сформована, доведена до автоматизму система вмінь спілкування, здатність взаємодіяти з іншими людьми, адекватно сприймати отримувану інформацію, а також правильно її передавати [6].

Формування цих навичок залежить, насамперед, від лінгвокультурних особливостей та професійно орієнтованого навчання іноземних студентів. Як показує аналіз проекту Державного стандарту з української мови як іноземної, що регулює вироблення єдиних державних вимог до рівнів володіння українською мовою, існує чіткий перелік комунікативних умінь і навичок на кожному рівні (На рівні А1 іноземний студент розуміє інтернаціональні слова та слова із тематичного каталогу для рівня А1, поодинокі написи, дуже короткі, прості тексти, впізнаючи відомі назви. На рівні А2 – розуміє фрагменти описових та оповідних текстів науково-популярного чи загальноосвітнього змісту; може визначати основну тему тексту, комунікативну мету тексту (загальне розуміння). На рівні В1 іноземний студент розуміє основний зміст чіткого нормативного висловлювання на відомі теми, у межах повсякденної та професійної сфер; розуміє основний зміст неадаптованого тексту, описового й розповідного типу, науково-популярного чи загальноосвітнього змісту, його тему та комунікативну мету, а також деталі тексту, окремі факти і зв'язок між ними; бажану інформацію з великих за обсягом текстів) [6].

Деталізуємо процес формування комунікативної компетентності іноземних студентів за Типовою програмою з дисципліни «Українська мова як іноземна» (англійськомовна форма навчання) для іноземних студентів вищих навчальних закладів МОЗ України [10]. За результатами навчання іноземні студенти-медики мають володіти українською мовою на рівні В1–В2. Рівень В1 – це I середній рівень (професійно орієнтований). На цьому рівні передбачено формування комунікативної компетентності іноземного студента шляхом формування вмінь в основних видах мовленнєвої діяльності (аудіюванні, читанні, говорінні, письмі), а також «засвоєння лексико-

граматичного матеріалу з професійно орієнтованим спрямуванням, передбачає закріплення фахово забарвленого «мовленнєвого усвідомлення», що виникло і сформувалося на попередніх етапах; розширення необхідного словникового запасу шляхом професійної орієнтації української мови як іноземної відповідно до базових навчальних дисциплін медичного профілю» [10]; формування українськомовної комунікативної компетентності майбутнього спеціаліста, здатного розв'язувати комунікативні завдання у сфері професійної діяльності, брати участь у діалоговій комунікації; демонструвати достатній рівень знань медичної термінології, що зумовлено проходженням іноземними студентами фахової практики в лікувальних закладах України, а також заохочувати іноземних студентів до наступного рівня оволодіння мовою – B2. Другий середній рівень B2 (професійно орієнтований) «передбачає продукування чіткого, плавного, логічного мовлення, а також адекватне, ефективне й контрольоване використання граматичних структур, конекторів і схем зв'язку» [10].

Дотримання культури роботи з професійно орієнтованими текстами сприяє формуванню мовнокомунікативних навичок іноземних студентів медичних спеціальностей, а в подальшому – і комунікативної компетентності. Деталізуємо поняття «текст». «Текст – це закінчене мовленнєве утворення, змістова, структурно-граматична єдність, що об'єктивована в усній або писемній формі характеризується замкнутістю, зв'язністю, різними типами лексичного, граматичного, логічного, стилістичного зв'язку має певну прагматичну настанову» (Семенов, 2012, с. 62–63). Тексти, які пропонують іноземним студентам на рівні B1, мають відповідати відповідним вимогам: повідомлення, автентичні чи мінімально адаптовані тексти описового й розповідного характеру з елементами роздуму, газетні статті, особисті листи, короткі офіційні документи, пов'язані із приватною, публічною, професійною та освітньою сферами життя. Обсяг тексту для читання – 900 слів [6; 10].

Ураховуючи вищезазначені вимоги проекту Стандарту та програми, провідні науковці й викладачі кафедри мовознавства ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет» спільно з кафедрою мовної підготовки Запорізького державного медичного університету, кафедрою мовної підготовки іноземних громадян Сумського державного університету та іншими закладами вищої освіти тісно співпрацюють над упровадженням єдиних вимог до складання підручників, навчально-методичних посібників для іноземних студентів медичних спеціальностей. Висуваються нові вимоги до структури і змісту професійно орієнтованих текстів.

Поділяємо думку Н. Г. Мойсеєнко, Л. В. Сізової (Мойсеєнко, Сізова, 2015, с. 198), які зазначають, що «під читанням ми розуміємо процес рецепції графічно зафіксованого тексту, результатом якої є створення смислів, зумовлених лінгвістичною та екстралінгвістичною компетенціями

особистості. Для того, щоб процес читання був результативним, читач повинен адекватно інтерпретувати смисли, заcodedані в тексті автором, для цього повинні збігатися їх лінгвістична та екстралінгвістична компетенції, що виявляються в зазначеному відрізку мовлення» (Мойсеєнко, Сізова, 2015, с. 198–206). Читання текстів професійного спрямування дійсно сприяє формуванню навичок усного та писемного мовлення, що є невід'ємними складовими комунікативної компетентності іноземних студентів медичних спеціальностей.

Погоджуємося з науковцями К. І. Гейченко, Ж. М. Рагріною (Рагріна, 2017) про необхідність «моделювання професійного діалогу через організацію комунікативної взаємодії у професійно-орієнтованому освітньому середовищі шляхом створення для майбутніх іноземних спеціалістів-медиків проблемних ситуацій із професійної діяльності й лікарської практики, вирішення яких вимагає професійних знань і практичних навичок спілкування» (Рагріна, 2017).

З урахуванням означених вище міркувань укладений посібник для іноземних студентів «Готуємося до клінічної практики (тексти для читання зі спеціальності). Автори – викладачі кафедри мовної підготовки іноземних громадян Сумського державного університету Є. Ю. Бурнос, І. С. Левенок, Н. А. Пилипенко-Фріцак (Бурнос, Левенок, Пилипенко-Фріцак, 2018). Навчально-дослідницькі матеріали, як показує проведена нами дослідно-експериментальна робота в кількох закладах України (апробація матеріалів здійснювалася в медичному інституті Сумського державного університету, Запорізькому державному медичному університеті, Івано-Франківському національному медичному університеті, Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна), сприяють мотивуванню іноземних студентів обговорювати проблемні професійно орієнтовані ситуації, які можуть виникнути в іноземного студента при проходженні фахової практики в лікарні чи поліклініці. Завдання спрямовані на актуалізацію всіх видів мовленнєвої діяльності: читання, говоріння, аудіювання, письмо.

Навчально-методичні матеріали відповідають програмі навчання іноземних студентів медичних спеціальностей, містять чотири теми і по три тексти до кожної теми (укладачі: Є. Ю. Бурнос – «*Біль у серці*», «*Пневмонія*», «*Харчове отруєння*», «*Сечокам'яна хвороба*»; І. С. Левенок – «*Інфаркт міокарда: причини, симптоми, лікування*», «*Обструктивний бронхіт: форми, причини, симптоми та лікування*», «*Виразка шлунка: симптоми, ознаки, лікування*», «*Цистит*»; Н. А. Пилипенко-Фріцак – «*Стенокардія*», «*Ангіна*», «*Гастрит*», «*Нефрит: причини, симптоми, лікування*») (Бурнос, Левенок, Пилипенко-Фріцак, 2018).

Теми розкривають специфіку захворювання, причини виникнення, основні й супровідні симптоми, лікування та профілактичні заходи. Обов'язковим у тексті є ознайомлення з новою лексикою (Наприклад,

«режим харчування», «їжа всухом'ятку», «черевна порожнина», «груба їжа» та ін.). На прикладі тексту «Виразка шлунка: симптоми, ознаки, лікування» розглянемо специфіку завдань, що спрямовані на формування мовнокомунікативних навичок та засвоєння лексико-граматичного матеріалу.

Передусім пропонуємо дотекстові завдання, які знайомлять студентів із тематикою тексту та лексико-граматичним мінімумом, відбувається формування мотиваційної складової. Знання граматики (родові форми слів, відмінювання, часи, погодження форм між собою, синоніми, антоніми тощо) іноземний студент показує під час виконання письмових завдань. Писемне мовлення є ґрунтом для усного мовлення (Мойсеєнко, Сізова, 2015, с. 200).

Такі завдання як: **«1. Прочитайте слова і словосполучення. Перекладіть незнайомі слова. Знайдіть антонімічні слова і словосполучення:** *Спокій, підвищення активності, гострий, рідкісний, корисний, зниження активності, поширений, тупий, руйнування, зниження ваги, шкідливий, поверхневий, загострення, глибокий, закупорка, підвищення ваги, прорив, відновлення.* **2. Утворіть абстрактні іменники. Запишіть словосполучення з ними: Зразок. Посилити – посилення. Посилення болю»** – спрямовані на формування мовнокомунікативних навичок та правильного вживання граматичних конструкцій.

Текст для читання

ВИРАЗКА ШЛУНКА: СИМПТОМИ, ОЗНАКИ, ЛІКУВАННЯ

Виразка шлунка – складне хронічне захворювання, що супроводжується руйнуванням слизової оболонки внутрішніх стінок шлунка і утворенням ушкоджень (дефектів/виразок). Хвороба протікає хвилеподібно: трапляються періоди загострень і спокою (ремісії). Це одне з найпоширеніших захворювань шлунково-кишкового тракту. Причини виразки шлунка. Основною причиною в розвитку виразкової хвороби відіграють бактерії Хелікобактер пілорі (*Helicobacter pylori*). Серед інших причин захворювання можна виділити спадковість, порушення режиму й характеру харчування (їжа всухом'ятку, тривалі перерви між прийомами їжі), стресові ситуації, наявність шкідливих звичок (паління, зловживання алкоголем), підвищення вироблення шлункового соку і зниження активності захисних факторів. Симптоми виразки шлунка. Перші ознаки виразки шлунка полягають у болю, який проявляється у верхній частині живота: він буває гострим та інтенсивним або тупим і ниючим. Болі пов'язані із вживанням їжі. При виразці дванадцятипалої кишки болісні відчуття проявляються через 1,5–2 години після прийому їжі. Виразка шлунка характерна появою болю і під час їжі. Дуже часто хвороба характеризується печією, яка трапляється при надходженні вмісту шлунку в стравохід, а слизова оболонка стравоходу, у свою чергу, подразнюється кислотою. Симптоми, що дозволяють точно визначити

хворобу, полягають ще й у чорному або кривавому калі, а також спостерігається блювота кров'ю. Температура при виразці шлунка носить субфебрильний характер (тривалий час тримається від 37 до 38,3°C). Стабільне зниження ваги при нормальному харчуванні. Усі ці перші симптоми виразки шлунка характерні для гастриту, який часто є причиною виразкової хвороби. Ускладнення виразки шлунка. Коли відбувається руйнування (прорив) усіх шарів стінки шлунка або дванадцятипалої кишки, тоді вміст шлунка надходить прямо в черевну порожнину. Основними симптомами цього ускладнення є сильні/інтенсивні болі у верхніх відділах живота. Біль посилюється при глибокому диханні, кашлі, поворотах тіла. При ускладненнях часто починається кровотеча, тому що в ділянці виразки відбувається розрив кровоносних судин. Для кровотечі при виразці шлунка характерні такі симптоми, як запаморочення, блідість, загальна слабкість, різке зниження тиску. Діагностика та лікування. Діагностика виразки шлунка включає клінічний аналіз крові, аналіз калу, рентген, ендоскопічне дослідження (виявляє хворобу на ранній стадії), біопсію (виявляє злоякісні виразкові ураження), дослідження на наявність бактерії Хелікобактер пілорі. Гастроентеролог призначає лікування після обстеження хворого. При лікуванні виразки шлунка важливим є дотримання дієти. Пацієнт повинен відмовитися від гострої, гарячої, грубої їжі, а також від алкоголю та паління. Лікування включає в себе прийом антибіотиків і ліків, що регулюють вироблення кислоти і сприяють відновленню слизової оболонки шлунка. Якщо виникають ускладнення, то необхідне хірургічне лікування виразки шлунка (Бурнос, Левенок, Пилипенко-Фріцак, 2018).

Такі тексти складені з урахуванням міжпредметних зв'язків, тобто, урахуваючи рівень знань іноземних студентів з дисциплін (анатомії, медичної біології, хімії), які вивчалися ними раніше й відповідають професійно-комунікативним запитам іноземних студентів медичних спеціальностей. Післятекстові завдання спрямовані на здатність сприймати інформацію на слух (аудіювання) і сприяють формуванню вмінь слухати, розуміти, чути інформацію, розвивати вміння й навички у висловлюванні власних думок, наприклад: «Прослухайте речення. Визначте правильну та неправильну інформацію в поданих реченнях («+» або «-»). У разі неправильної інформації дайте правильну відповідь.» або «Дайте відповіді на запитання, використовуючи фрази: Я вважаю, що...; вважаю за необхідне...; на мій погляд це можливо/неможливо...; на мою думку...; я вірю, що...». А завдання з опорю на схему/план допомагають іноземним студентам логічно і швидше висловлювати свої думки, наприклад: **«Завдання 4. Заповніть таблицю. Розкажіть про виразку шлунка використовуючи інформацію таблиці.»**

Причини	Симптоми	Ускладнення	Діагностика
---------	----------	-------------	-------------

Завдання 6. Поділіть текст на частини. Складіть план тексту. Перекажіть текст за планом. Післятекстові завдання завершуються блоком *«Перевірте себе: Прочитайте текст ще раз. Дайте письмову відповідь на запитання»*. Це сприяє закріпленню матеріалу й удосконаленню навичок писемного мовлення. Розвиток навичок читання текстів також пов'язаний із залученням механізмів усного та писемного мовлення (Мойсеєнко, Сізова, 2015, с. 200).

Проведений аналіз опитувань та анкетувань у зазначених вищих закладах освіти засвідчив про якісні зміни у формуванні мовнокомунікативних навичок іноземних студентів спеціальності 222 «Медицина». Як показало анкетування, 60 % іноземних студентів-респондентів стверджують про доступність, логічну послідовність інформації, яку вони отримують при роботі з професійно орієнтованими текстами. Близько 40 % студентів відзначають труднощі при роботі з текстами, через важкість запам'ятовування лексико-граматичних одиниць та смислових блоків, тому такі студенти після читання професійно орієнтованого тексту часто звертаються до словника. Викладачі, у свою чергу, відмічають слабкі навички осмислення великого за обсягом тексту, більшості студентам важко дотримуватися логічної послідовності, їм важко виокремити головну думку, але опори на текст (план, схема, малюнок) допомагають швидше зорієнтуватися іноземним студентам при роботі з професійно орієнтованими текстами й логічно викласти власні думки.

Зарубіжний досвід польської дослідниці і викладача, автора книг «English for medical students and doctors (Part1, Part 2)» («Англійська для студентів-медиків і лікарів (Частина 1, Частина 2)») Е. Донеш-Єзо (Donesch-Jezo, Rachonska-Wolowska, 2014, р. 73), яка вивчає проблеми викладання англійської мови іноземним студентам-медикам, свідчить про те, що професійно орієнтовані тексти мотивують іноземних студентів швидше опанувати мову. Лексико-граматичні конструкції, які вживаються в контексті, легше засвоїти іноземним студентам саме через читання тексту. Програма курс «English for Medical Purposes» (EMP) («Англійська для медичних цілей»), який у Польщі є обов'язковим на рівні університету, розрахована на вживання англійської мови в таких сферах: 1) читання наукових праць; 2) усне спілкування з пацієнтами та медичним персоналом; 3) письмове медичне спілкування (написання історії хвороби, відправлення листів до фахівців, ведення медичної документації); 4) представлення презентацій на міжнародних конференціях (Donesch-Jezo, Rachonska-Wolowska, 2014, р. 73).

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, на основі застосування загальнонаукових методів аналізу навчальних програм, нормативно-правових документів, проекту Державного стандарту з української мови як іноземної, навчально-методичного матеріалу,

компаративного аналізу, зіставлення й узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду, було з'ясовано особливості формування мовнокомунікативних навичок іноземних студентів медичних спеціальностей під час використання професійно орієнтованих текстів на заняттях із української мови як іноземної. Охарактеризовано навчально-методичне забезпечення з формування мовнокомунікативних навичок іноземних студентів медичних спеціальностей засобами професійно орієнтованого тексту (дослідження здійснювалося на прикладі спеціальності 222 «Медицина»). Мовнокомунікативні навички представлені як сформована, доведена до автоматизму система вмій спілкування, здатність взаємодіяти з іншими людьми, адекватно сприймати отримувану інформацію, а також правильно її передавати. Формування цих навичок залежить, насамперед, від лінгвокультурних особливостей та професійно орієнтованого навчання іноземних студентів. Проаналізовано роль тексту у професійно орієнтованому навчанні іноземних студентів: текст – це закінчене мовленнєве утворення, змістова, структурно-граматична єдність, що об'єктивована в усній або писемній формі та характеризується замкнутістю, зв'язністю, різними типами лексичного, граматичного, логічного, стилістичного зв'язку, має певну прагматичну настанову. Висуваються нові вимоги до структури і змісту професійно орієнтованих текстів із метою формування мовнокомунікативних навичок іноземних студентів медичних спеціальностей. Акцентовано увагу на розробці навчально-методичного забезпечення з формування мовнокомунікативних навичок іноземних студентів медичних спеціальностей засобами професійно орієнтованого тексту. У межах дослідно-експериментальної роботи викладацьким колективом Сумського державного університету розроблено посібник для іноземних студентів «Готуємося до клінічної практики (тексти для читання зі спеціальності). Навчально-методичні матеріали для іноземних студентів 2-го курсу медичного інституту СумДУ» з урахуванням потреб спеціальності та згідно з програмою навчання іноземних студентів медичних спеціальностей (дослідно-експериментальна робота була проведена в межах спеціальності 222 «Медицина»). Проведений аналіз опитувань у Медичному інституті Сумського державного університету, Запорізькому державному медичному університеті, Івано-Франківському національному медичному університеті, Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна засвідчив ефективність здобутків. У перспективі подальших досліджень вважаємо за доцільне більш детально зупинитися на корекції, удосконаленні завдань при розробці навчально-методичних матеріалів, визначенні педагогічних умов ефективного навчання іноземних студентів медичних спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурнос, Є. Ю., Левенок, І. С., Пилипенко-Фріцак, Н. А. (2018). *Готуємося до клінічної практики (тексти для читання зі спеціальності). Навчально-методичні матеріали для іноземних студентів 2-го курсу медичного інституту СумДУ*. Суми: СумДУ (Burnos, Ye. Yu., Levenok, I. S., Pylypenko-Fritsak, N. A. (2018). *Preparing for clinical practice (texts for reading in specialty). Teaching materials for foreign students of the Medical Institute of SSU*. Sumy: SumSU).
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання, С. Ю. Ніколаєва (ред.) (2003). Київ: Ленвіт (*Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. In S. Yu. Nikolaieva, (Ed.) (2003). Kyiv: Lenvit).
3. Зайченко, Н. Ф., Воробйова, С. А. (2017). *Практичний курс української мови для іноземців: усне мовлення*. К.: Знання України (Zaichenko, N. F., Vorobiova, S. A. (2017). *Practical course of Ukrainian language for foreigners: oral speech*. K.: Knowledge of Ukraine).
4. Левенок, І. (2016). Педагогічні підходи до українськомовного навчання іноземних студентів-медиків (на прикладі медичного інституту Сумського державного університету). *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 8, 158–167 (Levenok, I. (2016). Pedagogical approaches to Ukrainian language training of foreign student-physicians (on the example of Medical Institute of Sumy State University). *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 8, 158–167).
5. Назаревич, Л. Т., Гавдида, Н. І. (2017). *Українська мова для іноземців. Практикум*. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А. (Nazarevych, L. T., Havdyda, N. I. (2017). *Ukrainian language for foreigners. Practical course*. Ternopil: FOP Palianytsia V. A.).
6. *Проект Стандарту з української мови як іноземної*. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-standartu-z-ukrayinskoji-movi-yak-inozemnoji> (Draft Standard on Ukrainian as a Foreign Language) (2018). Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-standartu-z-ukrayinskoji-movi-yak-inozemnoji>.
7. Рагіна, Ж. М. (2017). *Підготовка майбутніх іноземних спеціалістів-медиків до професійного спілкування* (автореф. дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя. (Rahrina, Zh. M. (2017). *Preparation of future foreign medical specialists for professional communication* (PhD thesis abstract). Zaporizhzhia).
8. Семеног, О. М. (2012). *Культура наукової української мови*. К.: ВЦ «Академія» (Серія «Альма-матер») (Semenoh, O. M. (2012). *Culture of scientific Ukrainian language*. K.: PC "Academy" (Series "Alma-mater").
9. Сізова, Л. В., Мойсеєнко, Н. Г. (2015). Засоби інтенсифікації вивчення російської мови студентами-іноземцями економічних спеціальностей за допомогою текстів професійного спрямування. *Слов'янський збірник*, 19, 198–206 (Sizova, L. V., Moiseienko, N. H. (2015). Means of intensification of the study of the Russian language by students-foreigners of economic specialties with the help of texts of professional direction. *Slavonic collection*, 19, 198–206).
10. *Типова програма з дисципліни «Українська мова як іноземна» (англійськомовна форма навчання) для іноземних студентів вищих навчальних закладів МОЗ України*. Режим доступу: <http://www.ifnmu.edu.ua/uk/strukturni-pidrozdili-2/kafedry/kafedra-movoznavstva> (A typical program on the discipline "Ukrainian as a Foreign Language" (English language form) for foreign students of higher education institutions of the Ministry of Health of Ukraine) (2016). Retrieved from: <http://www.ifnmu.edu.ua/uk/strukturni-pidrozdili-2/kafedry/kafedra-movoznavstva>

11. Указ президента України №156/2018 про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови. (*Decree of the President of Ukraine No. 156/2018 on urgent measures to strengthen the state status of the Ukrainian language*). (2018). Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/156/2018>.

12. Donesch-Jezo, E., Pachonska-Wolowska, A. (2014). Teaching of Vocabulary to Medical Students in ESP Courses. *LangLit An International Peer-Reviewed Open Access Journal*. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/308914955_Teaching_of_Vocabulary_to_Medical_Students_in_ESP_Courses.

РЕЗЮМЕ

Левенок Инна. Професійно орієнтований текст як средство формування мовних і комунікативних навичок іноземних студентів медичних спеціальностей.

В статті на основі аналізу нормативних документів, навчальних планів і програм, підручників, навчально-методических посібників, вітчизняного і зарубіжного досвіду вивчено зміст і значення професійно орієнтованого тексту в формуванні мовних і комунікативних навичок іноземних студентів медичних спеціальностей як однієї з складових комунікативної компетентності. Доведено, що професійно орієнтовані тексти сприяють вирішенню завдань іноземними студентами в професійній діяльності при проходженні професійної практики і формуванню професійної мовної культури.

Ключевые слова: іноземний студент, медичні спеціальності, професійно орієнтований текст, мовні і комунікативні навички, формування мовних і комунікативних навичок, комунікативна компетентність.

SUMMARY

Levenok Inna. Professionally oriented text as a way of language and communicative skills formation in foreign medical students.

In the article on the basis of normative documents, study plans and programs, manuals, teaching methodological materials, Ukrainian and foreign experience, the value of the professionally oriented text as a way of language and communication skills formation in foreign medical students is formulated. It is known, that language and communication skills are the part of formation of communicative competence. It is proved, that professionally oriented text help foreign students to solve professional tasks during professional practice in hospitals and help to form professional language culture.

According to the Bologna process, the number of exchange programs between Ukrainian and foreign higher education institutions increases annually, and therefore the number of foreign students who want to learn Ukrainian is growing up. The Ministry of Education and Science of Ukraine sees the need to modernize educational programs to the requirements of modern society and to approve the draft State Standard of Ukrainian as a Foreign Language. Moreover, foreign students are attracted by higher medical education. The question of ensuring the quality of medical education for foreign students arises. The priority is language training. Lessons of Ukrainian as a foreign language should be filled with professionally oriented content. According to the Draft Standard on Ukrainian as a Foreign Language, all universities, professors and teaching staff must be united for creation study materials, books, manuals, creating structural and linguistic component.

Having analyzed the manuals, books, professionally oriented texts of Ukrainian and foreign authors for foreign medical students, the author's collective of Language Training Department of Sumy State University created the manual "Preparing for clinical practice (texts for reading in specialty): teaching materials for foreign students of the Medical Institute of SSU" as an attempt to correspond to the modern education demands. The tasks are aimed at actualization of all kinds of speech activity: reading, speaking, listening, and writing. Educational materials correspond to the program of study foreign students of medical specialties and contain four topics: three texts to each topic. This manual showed the effectiveness of exercises and professionally oriented texts in the process of formation communicative skills of foreign students.

Therefore, language and communicative skills are the main components of the professional communicative competence of foreign medical students. The necessity to improve the requirements for the content and structure of professionally oriented texts as a means of forming skills in Ukrainian language as a foreign language classes makes the ground for further investigations.

Key words: *foreign student, medical specialties, professionally oriented text, language and communication skills, formation of language and communication skills, communicative competence.*

УДК 378.013+780.71

Лі Ює

Державний заклад «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
ім. К. Д. Ушинського»

ORCID ID 0000-0001-5934-7410

DOI 10.24139/2312-5993/2018.04/123-134

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-СМИСЛОВИХ УЯВЛЕНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА: ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА МЕТОДИКИ

У статті висвітлено перебіг і результати експериментальної перевірки ефективності методики формування художньо-сміслових уявлень майбутніх учителів музичного мистецтва. Розкрито логіку розгортання методики відповідно до етапів формування означених уявлень. Обґрунтовано методи та прийоми, які застосовувалися на тлі впровадження певних педагогічних умов, з урахуванням динаміки фазових змін у художньо-сміслових уявленнях у процесі роботи над твором музичного мистецтва.

Ключові слова: *смысл, художньо-сміслові уявлення, майбутні вчителі музичного мистецтва, експериментальне дослідження, педагогічні умови.*

Постановка проблеми. Художньо-сміслові уявлення майбутніх учителів музичного мистецтва формуються в музично-інтерпретаційному процесі під час творчо-аналітичної діяльності щодо осягнення художнього змісту музичного твору. Функціонування означеного виду уявлень є важливим психологічним чинником об'єктивації загально-художніх смислів музичного твору на рівні індивідуальної свідомості особистості.